

משטרה אינה יורדת מן החדשות. בתחילה באה ידיעה של כתב הארץ, זאב שיף, שבישרה את פריש-תם הקרובה של כמה קצינים בכירים. בראש וראשונה: מפקד מחוז תל-אביב, עמוס בן-גוריון.

כעבור יומיים כבר ניצב המפקח הכללי של המשטרה, יוסף נחמיאס, בפני העתונאים, כדי לדבר על בעיות המשטרה. ובעיות לא סדרו. הוא הכחיש את התפטרות עמוס; באשר להתפטרות האחרות — לא הראיג אותו הדבר במיוחד, שהרי מדובר בקצינים מבוגרים. במ-קומם, הודיע, יבואו צעירים.

טרם יבשה הדיו על הכרזות המפכ"ל, נשמע קולו של השר שלום בכור שיטות. הוא השיב לח"כים שמתחו ביקורת על המשטרה. כע-בור פחות משבוע שוב סיפק נחמיאס ידיעה: הפעם מינוי שני קצינים בכירים לתפקידים מרכזיים במטה הארצי, שהיו פנויים מזה חודשים אחדים.

שיטות

מלה אחת ויחידה עברה כחוט ה-שני בכל אותן ההכרזות והפעולות האלה: נשירה. ריבוי הנשירות וההתפטרות כיום מראיג — לא משום שלא היה כמותו לפני כן, אלא משום שהוא גדל לפתע מחדש, לאחר שנים של שיפור יחסי, נאמר באחד הדו"חים הרשמיים של משטרת ישראל.

בשנה האחרונה לבד "נשרו" 13 קצינים בכירים, 18 מפקחים ו-131 סמלים. שעה שהאוכלוסיה גדלה בהתמדה, ועמה תפקידי המיטרה, פוחת והולך מספר אנשי המשטרה. לפני עשר שנים היה מספרם 5967; בשנה שעברה ירד ל-5758.

הבריגאדה כמו: יוסף נחמיאס, יקותיאל קרן, עמוס בן-גוריון. מתחתם הושיב אנשים שעברו בהגנה, ושלא נקלטו בצבא. גם מהקיבוצים, שסיפקו פעילים לכל מסגרת של המדינה בדרך, גייסו אנשים למגן.

סהר

נון הבכיר של משטרת ישראל. כל אלה קיבלו דרגות קצונה, משלושה כוכבים ומעלה. הם לא עברו שום הכשרה מקצועית, שום קורס משטרה. והם היו צריכים לפקח על עבודתם ולתת פקודות לסמלים, שוטרים וקצינים זוטרים, שהשתפשו 15, 20 או 25 שנה במשטרה, ואשר כל עליה בדרגה עבורם היתה כרוכה בשנים רבות של עבודה. עליה מדרגת סמל ב-דרגת סמל א', במשטרת המנדט. היתה כרוכה בארבע שנים של עבודה טובה ומסורה.

כך, יחד עם שכירת המוראל עלידי הטיהור, שבר המטה הכללי את מוראל שוטרינו עלידי מינוי מפקדים חסרי-ידע. נקודה שניה זו חשובה אף מן הראשונה. כי משטרה היא גוף מקצועי טהור. סיבת קיומה של המשטרה הוא מניעת הפשע, ואם נעשה פשע — לגלותו. על מנת למנוע ולגלות דרושים לשטר תכונות יסוד מסוימות: מסרות לעבודה, אהבת המקצוע ואמונה בחינוניות תפקידו. על מנת לבצע את עבודתו עליו לדעת את החוק, שהוא ממונה על שמירתו. שוטר אינו יכול לעצור אדם על ביצוע עבירה, אם אינו יודע מה מהות העבירה. הוא גם חייב לדעת כיצד לבצע את הוראות החוק — ובאיו צורה. הוא צריך לדעת מה הן זכויות האזרח, ומה זכויות הכלל.

מפקח-כדרי נחמיאס לאן צועדת המשטרה?

מיטאטא של ברדל

הוא צריך לדעת כיצד לספל באזרח, כשזה עדיין רק בחוקת חשוד. הוא צריך לדעת כיצד לחקור אותו — והחשוב ביותר: הוא צריך לדעת איך לגלות את החשוד. דבר זה דורש שנים של נסיון שאין רוכשים בבתי-ספר. הוא גם זקוק ליסוד מוצק של הדרכת ותקנים ולימוד שיטתי ומדעי.

לכן, מעליו חייב לעמוד איש בעל נסיון רב ככל האפשר וידע מקצועי ומדעי. כלל בלי-עבור: השוטר צריך לראות בממונה עליו סמל של היושר, של המסירות והאבהת-המקצוע, מישענת בעבודתו היומיומית. בין הממונה והשוטר צריכה להיות הבנה הדדית ושפה משותפת, על מנת שבכל רגע יוכל לעוף לו עצה, להדריכו, לחקן את שגיאותיו ול-העלותו על הפסים הנכונים.

שטיינברג

הממונה, מצידו, צריך לדכור את תכונותיו של האיש העובד מתחתו, על מנת לפתוח ולנצלן. אין הוא יכול להיות "מפקד" במובן הצבאי. עליו להיות מדריך מקצועי וחבר בעבודה.

★★★ הנשירה הגדולה

כל זאת, בראשית המדינה, היה מאגר עצום של רצון-טוב ושל נכונות להקרבה. אפילו הקצינים וה-סמלים החתיקים, שרגזו על הטיהור ועל הממונים הירו-קים, היו מוכנים לתת כל אשר ביכולתם. כי זאת היתה הרוח הכללית בכל הארץ.

אילו ידעו הממונים החדשים לנצל מאגר עצום זה, יתכן שהחתיקים היו בכל זאת מטביעים את חותמם המיק-צועי על משטרת ישראל והיו מצליחים לקלוט את אלפי השוטרים החדשים ולהפכם לכוח רציני, בעל רמה מקצועית. אולם לא החתיקים, כי אם החודשים, הטביעו את חותמם. גרוע מזה: לרבים מבין החתיקים נידמה היה כי הם נס-בלים רק באין בריה, ושהחודשים רואים בהם עצמם בגרון והוכחה לאי-כשירותם שלהם. או החלה הנשירה הגדולה, שלא פסקה עד היום.

טובי חוקרי ישראל הסתלקו: אנשים כמו יהושע שמאי, כיום עורך-דין מצליח בחיפה; שלמה סופר, שהקים את משטרת ירושלים בימי המצור והמשרת כיום בנציבות המנגנון; רם לוסיג (ירון), שעבר לשרות החוק; יוסף ברנע, שבנה את מחלקת החקירות של המשטרה הצבאית.

★★★ מזחמת הקבוצות

מטה הארצי החלו מתארגנות קבוצות. במרכז כל קבוצה עמד אחד האנשים החדשים, שהובאו עלידי (המשך בעמוד 10)

מה קרה כאשר באו שתי עובדות-יסוד אלה במגע?

★★★ ציר המכשפות

זכיר הממשלה הראשונה אמר, כעבור מספר שנים: "שמה הגדולה ביותר הרובצת על שכמם של סהר ושותפיו היא זו: שהם לא התחשבו בעבר, ובחוסר-בקיאות טיאטא משורות המשטרה את הטובים בבניה". הבשורה הראשונה שהגיעה לאזרחי ישראל מן המטה הארצי היתה: "אנו עורכים טיהור".

הוקמו ועדות ציבוריות, עליהן הוטל לברר את ישרם של אנשי משטרת המנדט. כל מי שרצה להתלונן פנה לאחת הועדות. זו גבתה מפיו עדות בדלתיים סגורות, ללא כל חקירה ישירה או נגדית — ואף מבלי להודיע לאיש-המשטרה מי הם המתלוננים נגדו. עלידי כך נטלו ממנו את האפשרות העיקרית להתנגד.

היו תלונות מוצקות. אבל לרוב היו גם תלונות של נקמות. כי איזה שוטר לא הכניס כמה אדחים לבית-כלא, לחקירה או לתשלום קנס?

במחוז תל-אביב בלבד פוטרו 110 אנשי-משטרה מכל הדר-גות, ביניהם ראשי צנפים וחוקרים בעלי ותק של עשרות שנים. כעבור זמן הוחזרו כמעט 95% מן המפוטרים. המטה הארצי עצמו נוכח לדעת, כי התלונות נגדם היו מעשי אייחול. דוגמה קלאסית היא כה שארע לשני קצינים: זבולון בויס המנוח ונתן קפלן, שהאשמו בשיתוף-פעולה עם השלטון הבריטי. שני קצינים אלה היו ידועים ומעורבים בציבור של אז. אנשי הגנה ושיי מובהקים, אישי ציבור ידועים התערבו למענם, כשהוכחות בידיהם. רק אז הוחזרו לשרות.

שניהם הוכיחו — בויס בחיפה וקפלן בתל-אביב — שעוד לא נמצא להם תחליף בידע ובניהול חקירות. עם מותו של בויס אבד למשטרה אחד החוקרים הטובים ביותר של מקרי רצח.

השניים אמנם הוחזרו למדיהם, ואף הועלו בדרגה. אך הם לא התאוששו מן המכה המוסרית שהונחתה עליהם. הוא הדין לגבי יתר השוטרים שהוחזרו, אחרי הפיטורין. רק מעטים מהם נשארו עדיין במשטרה.

אבל לא היה כאן עניין רק של גורלם האישי של כמה מאות שוטרים. טיהור זה, שנשא יותר אופי של ציר-מכשפות, מוטט לחלוטין את מוראל המשטרה. החתיקים התמרמרו על שיטת החקירה הבלתי-הוגנת. הם עצמם היו מעוניינים שיוקאו מתוך שורותיהם משתפי-הפעולה ומקבלי-השחח. אך ציד-המכשפות הגיע לרוב בחפז-מפפע. גם כאשר הוחזרו לתפקידם, והמטה הארצי הודה כי טעה, לא הגליד הפצע בלב המשטרה.

כל אחד ידע: זה יכול היה לקרות גם לו. נוצר מישקע של מרידות וחוסר-אמון, אשר לא פג עד היום.

★★★ ממונים חפירידע

הפעולה השניה של המטה הארצי היתה לגייס אנשים חדשים. בצמרת אסף יחזקאל סהר את ידידיו מימי

יש יותר מכוניות בכבישים, על כן דרושים יותר שוט-רים לרשום דו"חים ולפקח על התנועה. יש יותר משפטי מונויות, על כן דרושים יותר שוטרים למסירת הזמנות לבתי-משפט ולהוצאה-לפועל של פקודות מאסר. כלשון משטרת ישראל הרשמית: "תוצאותיהן של תופעות אלו — החלשת הכוח המשמש לבלמת היסודות האנטי-סוציאליים, ולפיכך גם פירצות בחיות בטחון הציבור". במלים פשוטות: אין מספיק שוטרים למניעת פשעים חמורים, להגנה על רכוש האזרח ועל הסדר הציבורי. במחוז תל-אביב פירוש הדבר: שלאחר שבוצעו ששה מיקרי רצח, לא נתפס אפילו רוצח אחד. בשעה זו מהלכים חופשי רוצחים, היכולים להכנין בשקט רצח נוסף, מבלי שלמשטרה יהיה מושג על זהותם.

★★★ שתי עובדות-יסוד

ברור שמישהו אינו דופק במשטרת ישראל. ברור שבאיוה מקום נעשו שגיאות קטלניות, שהורידו את המשטרה מפסי היעילות, ובגללן אין היא מתגברת עד היום על תפקידיה.

השגיאות הראשונות נעשו ביום בו הפכה משטרת פלש-תינה (א"י) למשטרת ישראל.

מדינת ישראל קיבלה בירושה כוח מקצועי — אם כי זעיר — בעל ידע ונסיון, שכבר ישב במיתקנים משטרתיים, בעל חוקה ופקודות-קבע שהנחו כל שוטר בכל מצב שבו נתקל.

היתה זו חוקה מתקדמת כשלעצמה, שהועתקה מן המשטרה הבריטית ואשר הותאמה לצרכי ארץ-ישראל, עלידי התובע הכללי של ממשלת בריטניה ונשיא בית המשפט העליון הארצי-ישראלי והמומחים של משטרת המנדט.

היתה למשטרה זו גם מחלקה פוליטית, אותה הנחו פקודות פולי-טיות של טובת השלטון הקולוניאלי. נגד מחלקה זו, אשר מייגד קטלינג היה אחד מראשיה הידועים יותר. למה היישוב העברי פחות או יותר ברציפות. למחלקה זו היה שייך מייגד מורטון, האיש אשר רצח בעתה את אברהם ("יאיר") שטרן בדירת מחבואו בתל-אביב. כאשר

בן-גוריון

אמר מישהו מן היישוב את המלה "משטרה" הצטיירה לנגד עיניו, לרוב, המחלקה הפוליטית השנואה. אולם, למעשה, אם להוציא מחלקה זו מן המסגרת הכללית, נשארה משטרה מקצועית, שביצעה ביעילות רבה-למדי את תפקידיה האחד והיחיד: לחימה בפשע בתוך גבולות הארץ. זאת עובדת-יסוד מספר 1.

עובדת-יסוד מספר 2 היא, שהאנשים אשר מונו על-ידי ממשלת ישראל לקיים את משטרת ישראל לא היו שוטרים מימיהם. הם לא עברו כל הכשרה מקצועית ולא נעזרו בידי אף יועץ משטרה מאלה שהיו קיימים באותם הימים.